

Πού στοχεύουν με την αναθεώρηση του «16»

Του ΓΙΩΡΓΟΥ Ι. ΣΙΣΚΟΥ*

«Η σύσταση ανώτατων σχολών από ιδιώτες απαγορεύεται»

Σύνταγμα, άρθρο 16 §8

Είναι ολοφάνερο πλέον ότι η επιχειρούμενη αναθεώρηση του άρθρου 16 ανοίγει διάπλατα τον δρόμο για την ίδρυση ιδιωτικών πανεπιστημίων. Πριν απ' όλα επιβάλλεται να συνειδητοποιηθεί ότι ο προτεινόμενος όρος «μη κρατικά, μη κερδοσκοπικά πανεπιστήμια» είναι προσχηματικός και χρησιμοποιείται καθαρά για λόγους πολιτικού marketing και όχι για λόγους ουσίας. Πρόκειται απλά για έναν περισσότερο κομψό (sic) όρο. Ας πούμε, όμως, τα πράγματα με το όνομά τους. Εθνικοί ευεργέτες αυτού του εκτοπίσματος δεν υφίστανται πλέον. Πρόκειται για ιδιωτικά πανεπιστήμια που ασφαλώς και θα πραγματοποιούν κέρδη. Σε διαφορετική περίπτωση, ποιος παράφρων επιχειρηματίας θα διέθετε τα τεράστια ποσά που απαιτούνται για την ίδρυση, τον εξοπλισμό, τη στελέχωση και τη λειτουργία ενός αξιοπρεπούς πανεπιστημίου χωρίς την προσδοκία σημαντικού οικονομικού, και όχι μόνο, οφέλους;

Τα βασικά επιχειρήματα υπέρ της αναθεώρησης που προβάλλονται τόσο από την κυβέρνηση όσο και από την αξιωματική αντιπολίτευση είναι τα ακόλουθα:

1ο επιχείρημα: Η ίδρυση ιδιωτικών πανεπιστημίων θα βελτιώσει το επίπεδο και των δημόσιων πανεπιστημίων, επειδή θα αναγκαστούν να γίνουν ανταγωνιστικά.

Η άποψη αυτή κρίνεται επιεικώς αφελής. Τίνος τη νοσημοσύνη προσπαθούν να υποτιμήσουν; Γιατί, αν ειλικρινά ενδιαφέρονται για την αναβάθμιση του δημόσιου πανεπιστημίου, δεν διαθέτουν τα απαιτούμενα χρήματα ώστε να μην έχουν θέση τα ιδιωτικά; Δυστυχώς, όμως, η πολιτική της συνεχιζόμενης υποχρηματοδότησης (μείωση 0,36% ακόμη και στον προϋπολογισμό του 2007) οδηγεί στην απαξίωση του δημόσιου πανεπιστημίου. Ετσι, θα δημιουργηθούν από τη μια μεριά «ιδιωτικά κέντρα αριστείας» τα οποία θα απευθύνονται, όπως είναι φυσικό, αποκλειστικά σε όσους έχουν τη δυνατότητα πρόσβασης σ' αυτά, και από την άλλη μεριά απαξιούμενα «δημόσια κέντρα κατάρτισης» για τις οικονομικά ασθενείς τάξεις.

Και όπως είναι αναμενόμενο, όσοι έχουν πτυχία από τέτοια απαξιούμενα ιδρύματα δεν θα έχουν καμιά σοβαρή προοπτική πρόσβασης στην αγορά εργασίας.

Εχει αποδειχθεί ότι όσο πιο υποβαθμισμένη είναι η δημόσια εκπαίδευση, τόσο μεγαλύτερη ιδεολογική και πολιτική αποδοχή αποκτά η ιδιωτική. Αυτό, βέβαια, το γνωρίζουν πολύ καλά και γι' αυτό έχει μεθοδευτεί η απαξίωση του δημοσίου πανεπιστημίου.

Ωστόσο, όμως, σε μια ευνομούμενη δημοκρατική πολιτεία δεν επιτρέπεται η παιδεία, όπως άλλωστε η υγεία, η κοινωνική πρόνοια και η κοινωνική ασφάλιση, να έχουν έντονο ταξικό χαρακτήρα. Δεν επιτρέπεται και δεν δικαιούται κανείς, όποιος κι αν είναι, να διακυβεύει τον δημόσιο χαρακτήρα αυτών των αγαθών.

Το πανεπιστήμιο ανήκει στην ελληνική κοινωνία, σ' αυτήν απευθύνεται και αυτή θα πρέπει να υπηρετεί. Κάθε Έλληνας πολίτης δικαιούται να έχει τις ίδιες δυνατότητες πρόσβασης στη γνώση. Αυτό συνιστά στοιχειώδη έκφραση κοινωνικής δικαιοσύνης.

Τι έχει να κερδίσει, λοιπόν, η ελληνική κοινωνία από τη δημιουργία ιδιωτικών πανεπιστημίων; Απολύτως τίποτε, όπως δεν είχε κανένα όφελος και από τη λειτουργία ιδιωτικών σχολείων. Δεν νομίζω ότι μπορεί να ισχυρισθεί κανείς ότι αυτό οδήγησε σε αναβάθμιση των δημόσιων σχολείων επειδή αναγκάστηκαν να γίνουν ανταγωνιστικά. Απλά συνεχίζουν να κερδίζουν οι επιχειρηματίες στον χώρο της εκπαίδευσης και όχι ο ελληνικός λαός.

Το ίδιο έργο το έχουμε ξαναδεί και στον χώρο της υγείας. Ποιο ήταν το κέρδος για την ελληνική κοινωνία από τη λειτουργία των ιδιωτικών επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών υγείας; Μήπως αναβαθμίστηκαν τα δημόσια νοσοκομεία επειδή αναγκάστηκαν να γίνουν ανταγωνιστικά; Όλοι γνωρίζουμε ότι όχι μόνο δεν συνέβη κάτι τέτοιο, αλλά αντίθετα υποβαθμίζεται διαρκώς το επίπεδο των δημόσιων φορέων παροχής υπηρεσιών υγείας, με αποτέλεσμα να θησαυρίζουν οι ιδιώτες.

Είναι σαφές, επομένως, ότι το ίδιο ακριβώς επιδιώκεται και στον χώρο της Ανώτατης Εκπαίδευσης.

2ο επιχείρημα: Ηδη λειτουργούν στη χώρα μας ιδιωτικά πανεπιστήμια τα οποία δεν ελέγχονται από το κράτος, ενώ μετά την αναθεώρηση του άρθρου 16 θα υπάρξει δυνατότητα ελέγχου.

Η θέση αυτή αποτελεί ψευτοδίλημμα. Μ' αυτή τη λογική θεωρούνται ιδιωτικά πανεπιστήμια τα διάφορα κολέγια και τα Κέντρα Ελευθέρων Σπουδών (ΚΕΣ) τα οποία συνεργάζονται με ξένα πανεπιστήμια και τα οποία, εντελώς αυθαίρετα, προσθέτουν στον τίτλο τους και τη λέξη «University».

Αυτά όμως τα παρατήρηματα της εισαγόμενης ιδιωτικής εκπαίδευσης, όπως είναι γνωστό σε όλους τους παροικούντες την Ιερουσαλήμ, δεν είναι και ούτε αναγνωρίζονται επισήμως ως πανεπιστήμια. Το επίπεδό τους, σε σχέση με τα δημόσια πανεπιστήμια, είναι πολύ πιο χαμηλό και στην ουσία βρίσκονται πολύ πιο κοντά στο επίπεδο της κατάρτισης, δηλαδή των ΙΕΚ, παρά των ΑΕΙ.

Σε τελική ανάλυση, η οποιαδήποτε κυβέρνηση, αν θέλει, μπορεί να ψηφίσει νόμους που θα τα περιορίζουν και θα τα ελέγχουν ή ακόμη και θα τα καταργούν.

Δεν είναι, λοιπόν, δυνατόν αυτά τα «παραμάγαζα» της εκπαίδευσης να αποτελέσουν μοχλό για την αναθεώρηση του άρθρου 16.

3ο επιχείρημα: Η άρση της συνταγματικής απαγόρευσης για ίδρυση ιδιωτικών πανεπιστημίων αποτελεί ώριμο αίτημα της ελληνικής κοινωνίας.

Η άποψη αυτή αποτελεί, αφ' ενός, στρουθοκαμηλισμό και, αφετέρου, σαφή προσπάθεια παραπληροφόρησης.

Οι παλλαϊκές αγωνιστικές κινητοποιήσεις του περασμένου Μαΐου - Ιουνίου, που είχαν χαρακτήρα υπέρβασης και συγκλόνισαν το κεντρικό πολιτικό σκηνικό της χώρας, όπου το σύνολο της φοιτητικής νεολαίας και του εκπαιδευτικού κόσμου, με την ταυτόχρονη καθολική συμπαράταξη και των εργαζομένων, ήρθαν σε ανοιχτή μετωπική σύγκρουση με τη βούληση των δύο μεγάλων κομμάτων, καθώς και οι πρόσφατες κινητοποιήσεις (οι οποίες αναμένεται να λάβουν εκρηκτικές διαστάσεις με την έναρξη της συζήτησης στις 10 του Γενάρη) αποδεικνύουν ότι η επιχειρούμενη Συνταγματική Αναθεώρηση έχει πλέον τα χαρακτηριστικά μιας διαδικασίας στην οποία εμπλέκεται ολόκληρη η ελληνική κοινωνία, ανεξάρτητα από πολιτικές προτιμήσεις και κομματικές τοποθετήσεις. Το ίδιο δείχνουν και τα αποτελέσματα όλων των σχετικών δημοσκοπήσεων, σύμφωνα με τις οποίες η συντριπτική πλειοψηφία των πολιτών τάσσεται κατά της ίδρυσης ιδιωτικών πανεπιστημίων. Ακόμη και η Ακαδημία Αθηνών, γνωστή για τις συντηρητικές της θέσεις, επιφυλάχθηκε, με πρόσφατη (27-12-06) ανακοίνωση της ολομέλειάς της, να διατυπώσει άποψη για την αναθεώρηση του άρθρου 16 πριν λάβει γνώση του ακριβούς περιεχομένου και του σκεπτικού της σχετικής πρότασης.

Όλα αυτά δεν τα έχουν αντιληφθεί όλοι όσοι ακόμη εξακολουθούν να στηρίζουν αυτή την άποψη; Γιατί λοιπόν εθελοτυφλούν, γιατί στρουθοκαμηλίζουν και γιατί, επιπρόσθετα, προχωρούν σε μια άθλια προσπάθεια παραπληροφόρησης με την επιστράτευση μιας σειράς πανεπιστημιακών οι οποίοι, αν και στρατευμένοι στη Ν.Δ. και στο ΠΑΣΟΚ, πλην ελαχίστων εξαιρέσεων, μιλούν δήθεν με την ακαδημαϊκή τους ιδιότητα, προκειμένου να πείσουν τον ελληνικό λαό για τα οφέλη της αναθεώρησης και γενικότερα των συνολικά προωθούμενων αναδιαρθρώσεων στην Ανώτατη Εκπαίδευση;

Εφόσον λοιπόν κατά τη γνώμη τους η αναθεώρηση αποτελεί ώριμο αίτημα της ελληνικής κοινωνίας, γιατί αποφεύγουν συστηματικά τον ουσιαστικό διάλογο με όλους τους εμπλεκόμενους φορείς και αντ' αυτού κυβέρνηση και αξιωματική αντιπολίτευση περιορίστηκαν σε ένα παιχνίδι επικοινωνιακών τακτικισμών με στόχο να μην υπάρξουν εκτεταμένες κινητοποιήσεις κατά τη σχετική συζήτηση στη Βουλή; Ωστόσο, όμως, θα πρέπει να είναι απόλυτα βέβαιοι ότι η πανεπιστημιακή κοινότητα αλλά και ο ελληνικός λαός δεν θα τους επιτρέψουν να διαχειριστούν ένα τόσο σημαντικό για το μέλλον του τόπου ζήτημα, με μικροπολιτικούς όρους.

Όλοι οι πανεπιστημιακοί που έχουν ασχοληθεί σοβαρά με το σύνολο των κυοφορούμενων μεταρρυθμίσεων στην Ανώτατη Εκπαίδευση είναι σε θέση να γνωρίζουν ότι η αναθεώρηση του άρθρου 16 δεν είναι παρά το... «κερασάκι στην τούρτα». Πρόκειται για πράξη κορύφωσης μιας ευρύτερης διαδικασίας υπονόμησης, διάβρωσης και αμφισβήτησης του δημόσιου χαρακτήρα του πανεπιστημίου. Αυτός είναι ουσιαστικά και ο λόγος για τον οποίο αποφεύγεται ο διάλογος, επειδή γνωρίζουν ότι μέσα από τη συζήτηση και την ανοιχτή αντιπαράθεση θα αποκαλυφθεί πλατιά στον λαό ότι η αναθεώρηση αυτού του άρθρου δεν σημαίνει απλά την ίδρυση ιδιωτικών πανεπιστημίων αλλά οδηγεί στη λειτουργία των δημόσιων πανεπιστημίων, καθώς και όλου του συστήματος της δημόσιας εκπαίδευσης, με ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια.

Ο στόχος είναι πασιφανής μέσα από τις διατάξεις του νέου νόμου πλαισίου για τα ΑΕΙ. Αρχικά θα επιχειρηθεί η εξάρτηση της έρευνας από συμφέροντα εξωπανεπιστημιακών παραγόντων και επιχειρήσεων. Τα ερωτήματα, όμως, για την αναγκαιότητα και τις προτεραιότητες της έρευνας επιβάλλεται να τίθενται από τους επιστήμονες και όχι από τους χορηγούς. Στη συνέχεια είναι βέβαιο ότι το ίδιο θα συμβεί και με τα προγράμματα σπουδών, γεγονός που θα οδηγήσει στην πλήρη υπονόμηση της κοινωνικής αποστολής των ΑΕΙ, τα οποία τελικά θα παράγουν ένα μοντέλο «επιστημόνων», σύμφωνα με τις τρέχουσες ανάγκες της αγοράς. Αυτοί οι «νέοι επιστήμονες» δεν θα έχουν βαθιά γνώση του επιστημονικού αντικειμένου, θα παίρνουν επιφανειακή κατάρτιση και θα έχουν ημερομηνία λήξης, όπως όλα τα προϊόντα στα ράφια ενός super market. Ετσι όταν, λίγα χρόνια μετά την πρόσληψή τους, οι ανάγκες της αγοράς διαφοροποιηθούν, θα απολύονται και θα οδηγούνται σε επανακατάρτιση (διά βίου μάθηση) με δικά τους, φυσικά, έξοδα.

Προς επίρρωση των ανωτέρω παραθέτω τα ακόλουθα, χωρίς κανέναν απολύτως σχολιασμό.

*Η εκπρόσωπος του ΣΕΒ, στην τελευταία πριν από τις εθνικές εκλογές του 2004 συνεδρίαση του ΕΣΥΠ, δήλωσε ότι «η τάξη των βιομηχάνων παραβρέθηκε στο Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας για να παρθούν αποφάσεις, επειδή ενδιαφέρεται άμεσα για το προϊόν της εκπαίδευσης», δηλαδή για το είδος των νέων απασχολήσιμων επιστημόνων που έχει ανάγκη η βιομηχανία.

*Ο πρόεδρος του ΣΕΒ αμέσως μετά τις ταυτόσημες ομιλίες των Κ. Καραμανλή και Γ. Παπανδρέου στο Ελληνοαμερικανικό Επιμελητήριο (6-12-06) δήλωσε ότι «σημασία δεν έχει τι θέλει ο λαός. Σημασία έχει να μπορούν οι εξουσίες να τολμούν ανεξάρτητα από τη λαϊκή θέληση και τη λαϊκή αντίδραση».

*Ο πρόεδρος του Συνδέσμου Ανωτέρων Εταιρειών και Εταιρειών Περιορισμένης Ευθύνης, σε εντελώς πρόσφατη επιστολή του προς τον πρόεδρο της Επιτροπής Αναθεώρησης του Συντάγματος, ζητάει την αναθεώρηση του άρθρου 16 και με εντελώς κυνικό τρόπο εξηγεί ότι «τα στελέχη που έχουν ανάγκη οι επιχειρήσεις δεν τα δίνει η Ανώτατη Παιδεία του τόπου μας, αναγκάζοντας τις επιχειρήσεις να μετακαλούν ή να προσλαμβάνουν στελέχη από άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Μάλιστα, τώρα στην παγκοσμιοποιημένη και συνεχώς εντεινόμενη ανταγωνιστική οικονομία το ζήτημα αυτό έχει καταστεί και επείγον για τις επιχειρηματικές μονάδες και κατ' επέκταση για την εθνική οικονομία». Ας σημειωθεί ότι το Ίδρυμα Μελετών Ανάπτυξης των Επιχειρήσεων, που έχει συστήσει ο Σύνδεσμος Α.Ε. και ΕΠΕ, έχει υποβάλει αίτηση για να ιδρύσει «πανεπιστήμιο επιχειρησιακών σπουδών», κάτι που δεν του έχει επιτραπεί επειδή το απαγορεύει το άρθρο 16.

Πλην όμως, ως κοινωνία, θα πρέπει να αποφασίσουμε τι είδους πανεπιστήμια θέλουμε. Βασικός σκοπός των πανεπιστημίου, εκτός από την παραγωγή και την μετάδοση υψηλού επιπέδου γνώσης, παραμένει η διαμόρφωση επιστημονικής και παιδαγωγικής αντίληψης του κοινωνικού γίνεσθαι, οι οποίοι θα λειτουργούν πολλαπλώς ως θετικά πρότυπα για τον λαό και θα είναι ικανοί να υπηρετούν τις ανάγκες αλλά και να αναβαθμίζουν αποτελεσματικά τους στόχους, όχι μόνο της ελληνικής αλλά και της παγκόσμιας κοινωνίας. Δυστυχώς, αυτή τη στιγμή είναι ηλίου φαεινότερον ότι η πολιτεία, υποταγμένη πλήρως στις απαιτήσεις της αγοράς, οδηγείται στη ρύθμιση των προγραμμάτων σπουδών έτσι ώστε να αποδίδουν ένα αναλίσσιμο είδος επιστημόνων, ενταγμένων σε ένα σύστημα «υπολογιστικής αναβάθμισης», μέσα στο πλαίσιο της λεγόμενης παγκοσμιοποίησης, χωρίς οι επιστήμονες να έχουν την παιδεία, αλλά ούτε και τον χρόνο να αναλογίζονται την ίδια τη ζωή, την ποιότητα και τις αξίες της. Όσο κι αν φαίνεται υπερβολικό, αυτό θα σηματοδοτήσει μια πορεία έκπτωσης της ανθρωπίνης διάνοησης με κατεύθυνση προς ένα νέο μεσαίωνα.

Είναι σκληρό, αλλά θα τολμήσω να το πω. Θέλουν να δημιουργήσουν ένα «κοπάδι» ημιμαθών απασχολήσιμων επιστημόνων, απόλυτα εξαρτημένων, οι οποίοι θα κατευθύνονται και θα οδηγούνται χωρίς να έχουν τη δυνατότητα να προβάλλουν την παραμικρή αντίσταση. Τώρα, αν κανένα πρόβατο ξεφεύγει απ' το κοπάδι, άσ' το να χαθεί... και αν κάποιο άλλο διασαλεύει την τάξη, ε αυτό θα οδηγείται στο σφαγείο...

Όλο αυτό το πλέγμα των επιδιωκόμενων ρυθμίσεων συνιστά μια άκρως επικίνδυνη και ανήθικη κοινωνική μετεξέλιξη, την οποία η πανεπιστημιακή κοινότητα δεν θα πρέπει να επιτρέψει και είμαι βέβαιος ότι τελικά δεν θα την επιτρέψει, με συναγωνιστή της βέβαια και ολόκληρη την ελληνική κοινωνία.

* Αναπλ. καθηγητής Οδοντιατρικής του Πανεπιστημίου Αθηνών. Ήταν υποψήφιος πρύτανης του ΕΚΠΑ στις εκλογές της 17ης Μαΐου 2006 E-mail: gsiskos@dent.uoa.gr